

5. Nusratullayev, B. (2024). FOND BOZORIDA TEXNIK VA FUNDAMENTAL TAHLIL USULLARI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 110-114.
6. Yuldasheva, N., & Nusratullayev, B. (2024). O 'ZBEKISTON JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO 'LISHINING MAMLAKAT FOND BOZORIGA TA'SIRI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 10, 104-108.
7. Baxromjon o'g'li, N. B. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SOLIQ SIYOSATINI IQTISODIY VA IJTIMOY RIVOJLANISHIDAGI O 'RNI. *University Research Base*, 856-859.
8. **UNWTO (2023).** *Global Tourism Carbon Footprint Report*.
9. **World Travel & Tourism Council (WTTC) (2022-2023).** *Water Consumption and Sustainable Practices in Hospitality*.
10. **United Nations Environment Programme (UNEP) (2023).** *Tourism Waste Management Statistics*.
11. **International Energy Agency (IEA) (2023).** *Solar Energy Adoption in the Caribbean and Southeast Asia*.

TEXNOLOGIK INNOVATSIYALARNING TURIZM BIZNESINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI

Gulmuratov Sirojiddin Nuritdin o'g'li

"Guliston davlat universiteti" Menejment kafedrası o'qituvchisi,

e-mail: sirojiddingulmuratov13@gmail.com, +99899 917 87 18

Annotatsiya: Ushbu maqolada texnologik innovatsiyalarning turizm biznesining rivojlanishiga ta'siri tahlil qilinadi. Turizm va innovatsion yechimlarda zamonaviy texnologiyalar, intellektual texnologiyalar, sun'iy texnologiyalar, mobil ilovalar, virtual va kengaytirilgan reallik, katta ma'lumotlar va blokcheynning o'rni ta'kidlangan. Maqolada onlayn bron qilish tizimlari, aqlli turizm, kompyuter to'lovlari va yo'qolgan yo'nalishlar ko'rib chiqiladi, texnologik tajribani takomillashtirish, turizm xizmatlari sifatini oshirish va qurilish jarayonining ishlashini qo'llab-quvvatlashda texnologiyaning roli. Muallif sohaga innovatsiyalarni keng joriy etish, elektron ekotizimni rivojlantirish va turizmni boshqarishda IT texnologiyalaridan samarali foydalanish bo'yicha takliflar kiritadi.

Kalit so'zlar: Texnologik innovatsiyalar biznesi, sun'iy intellekt, big data, blokcheyn, smart-turizm, raqamli to'lovlar, virtual reallik, urinishlar.

Kirish: Hozirgi globallashtirilgan dunyoda texnologik yangiliklar turizm sanoatining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi turistik biznesni yanada samarali, qulay va raqobatbardosh qilish imkonini bermoqda. Turistik kompaniyalar va mehmonxonalar mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish hamda innovatsion xizmatlarni joriy etish orqali raqobatda ustunlikka erishmoqdalar.

Asosiy qism: Yil sayin aviachiptalar va mehmonxonalarga avvaldan buyurtma berish tizimidan foydalanayotgan turistik firmalarining soni ortib bormoqda. Bunday tizimlar jahonning barcha mehmonxonalarida xonaga buyurtma berish qisqa vaqt davomida ish joyini tark etmagan holda buyurtma berish shartlari, narxlar, imtiyozlar to'g'risida ma'lumot olish imkoniyatini beradi. Avvallari bu ishlarni amalga oshirish uchun uzoq vaqt va mablag' kerak bo'lardi. Tizimga kiruvchi agentliklar hozirgi kunda o'tgan yilgi ma'lumotnomalardan emas, balki eng oxirgi ma'lumotlardan foydalanishadi. Alean tizimininng qatnashchilari qimmatbaho dasturiy ta'minotni sotib olishlariga hojat yo'q, chunki bu tizim Internet tarmog'ining standart texnologiyalariga asoslangan.

Yangi texnologik urush tufayli turistik xizmatlar bozorini tizimlashtirish jarayoni jadal ravishda kechmoqda. Axborot tizimlariga murojaat qilish qiymati pasaydi. Bu hodisa 2-3 kishidan

iborat turistik agentligiga avvallari foydalanish qimmatga tushgan xizmatlardan foydalanish imkoniyatini beradi.

Bu shuni anglatadiki, unchalik katta bo'lmagan turagentliklar katta tashkilotlarga jiddiy raqobatni yuzaga keltirishi mumkin.

Texnologik innovatsiyalar va turizmning rivojlanishi turizm sohasida bir qator o'zgarishlarni keltirib chiqardi. Ularning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

1. Raqamli platformalar va onlayn bron qilish tizimlari
2. Sun'iy intellekt va chat-botlar
3. Blokcheyn texnologiyasi
4. Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR)
5. IoT (Internet of Things) va aqlli mehmonxonalar

Raqamli platformalar – internet orqali xizmat ko'rsatish, axborot almashish va mijozlarga qulay imkoniyatlar yaratish uchun ishlab chiqilgan onlayn tizimlardir. Turizm sohasida bunday platformalar sayyohlarga mehmonxona, aviachiptalar, transport, restoran va sayohat paketlarini bron qilish, sharhlar o'qish, narxlarni taqqoslash va qo'shimcha xizmatlardan foydalanish imkonini beradi.

Onlayn bron qilish tizimlari – internet orqali sayyohlarga sayohat mahsulotlarini tanlash, narxlarni solishtirish va oldindan buyurtma berish imkonini beruvchi dasturiy yechimlar hisoblanadi. Bu tizimlar mijozlarga qulaylik yaratish bilan birga, turistik kompaniyalar va mehmonxonalarga ham samarali biznes yuritish imkonini beradi. 1.1-jadvalda onlayn bron qilish mexanizimi keltirib o'tilgan.

Raqamli platformalar va onlayn bron qilish tizimlari

1.1-jadval

Xizmat turi	Platformalar	Funktsiyasi
Mehmonxona va aviachiptalarni bron qilish	Booking.com, Expedia, Airbnb, Agoda	Sayyohlarga mehmonxonalar va aviachiptalarni onlayn band qilish imkonini beradi
Transport va avtomobil ijarasi xizmatlari	Uber, BlaBlaCar, Rentalcars	Sayyohlarga shaxsiy yoki jamoaviy transport xizmatlarini tanlash va ijaraga olish imkonini beradi
Turistik yo'nalishlarni rejalashtirish va sayohat paketlarini tanlash	TripAdvisor, Kayak, Skyscanner	Sayyohlarga marshrutlar va turistik paketlarni taqqoslash, tanlash va bron qilish imkonini beradi
To'lov tizimlari bilan integratsiya	PayPal, Stripe, Google Pay, Apple Pay	Xavfsiz onlayn to'lovlarni amalga oshirish imkoniyatini ta'minlaydi
Mijozlarning sharh va reytinglari	TripAdvisor, Google Reviews, Trustpilot	Sayyohlarga boshqa foydalanuvchilarning tajribalarini o'rganish va qaror qabul qilishda yordam beradi

Onlayn bron qilish tizimlari turistik biznes va sayohatchilar uchun juda ko'p qulayliklarni taqdim etadi. Ular sayohatlarni rejalashtirishni soddalashtirib, vaqt va mablag'ni tejashga yordam beradi. Quyida ushbu tizimlarning asosiy afzalliklari keltirilgan:

Qulaylik va tezkorlik - Onlayn bron qilish tizimlari orqali foydalanuvchilar istalgan joyda va istalgan vaqtda mehmonxona, aviachiptalar yoki transport xizmatlarini bron qilish imkoniyatiga ega. Bu jarayon an'anaviy ofisga borish yoki qo'ng'iroq qilishdan ko'ra tezroq va samaraliroq ishlaydi.

Narxlarni solishtirish imkoniyati - Turli platformalar bir nechta variantni taklif etib, foydalanuvchilarga eng yaxshi narx va sharoitlarni tanlash imkonini beradi. Sayohatchilar narxlarni solishtirib, o'z budjetiga mos variantni tanlashlari mumkin.

Shaxsiylashtirilgan xizmatlar - Sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili yordamida mijozlarning qiziqishlari va oldingi tanlovlari asosida moslashtirilgan tavsiyalar beriladi. Bu sayyohlarga o'z ehtiyojlariga eng mos xizmatlarni topishda yordam beradi.

Xavfsizlik va ishonchlik - Onlayn bron qilish tizimlari shifrlangan to'lov tizimlari bilan integratsiyalashgan bo'lib, foydalanuvchilarning moliyaviy va shaxsiy ma'lumotlarini himoya qiladi. Blokcheyn texnologiyalari esa tranzaksiyalarni yanada shaffof va xavfsiz qiladi.

Real mijozlarning sharh va reytinglari - Sayohatchilar mehmonxonalar, aviareyslar va xizmatlar haqida oldingi mijozlarning sharh va baholarini ko'rib chiqishlari mumkin. Bu esa eng yaxshi variantni tanlashda yordam beradi va noqulay vaziyatlarning oldini oladi.

Marketing va analitika imkoniyatlari - Turistik kompaniyalar onlayn bron qilish tizimlari orqali mijozlar haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilib, ularning ehtiyojlariga mos xizmatlarni taklif qilishlari mumkin. Bu biznes samaradorligini oshiradi va mijozlar bilan ishlash sifatini yaxshilaydi.

To'lov tizimlari bilan mosligi - Ko'pgina onlayn bron qilish tizimlari xalqaro to'lov tizimlari bilan integratsiyalashgan bo'lib, foydalanuvchilar uchun qulay va tezkor to'lov imkoniyatlarini ta'minlaydi.

Mobil ilovalar orqali foydalanish - Ko'plab bron qilish tizimlari o'zining mobil ilovalariga ega bo'lib, foydalanuvchilar istalgan joyda xizmatlardan foydalanishlari mumkin. Bu esa sayohatlarni rejalashtirishni yanada qulay va oson qiladi.

Onlayn bron qilish tizimlari zamonaviy turizm sanoatining ajralmas qismiga aylangan bo'lib, sayyohlar va kompaniyalar uchun ko'plab qulayliklar yaratmoqda. Tezkorlik, xavfsizlik, shaxsiylashtirish va real mijoz fikrlariga asoslangan tanlov imkoniyati ushbu tizimlarni sayohatchilar orasida yanada ommabop qilmoqda. Kelajakda ushbu tizimlar yanada rivojlanib, yangi texnologiyalar bilan boyitilishi kutilmoqda.

Raqamli texnologiyalar turizm sanoatida mijozlarning tajribasini yaxshilashda muhim rol o'ynamoqda. Ular sayyohlarga xizmatlarni qulay va tezkor tarzda olish, shaxsiylashtirilgan xizmatlardan foydalanish hamda yanada ishonchli va xavfsiz sayohat qilish imkoniyatini beradi. Raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan turizm sohasida onlayn xizmatlar keng qo'llanilmoqda. Bu xizmatlar sayyohlarning sayohatni rejalashtirish, bron qilish va xizmatlardan foydalanish jarayonini ancha soddalashtiradi. Sun'iy intellekt (AI) turizm sanoatida mijozlarga qulaylik yaratish va xizmat sifatini oshirishda katta rol o'ynamoqda. AI texnologiyalari sayohatchilarning xatti-harakatlarini tahlil qilib, ularga eng mos xizmatlarni tavsiya etadi. Shaxsiylashtirilgan xizmatlar esa har bir mijozning ehtiyojlariga mos keladigan tajribani ta'minlaydi.

Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar turizm sanoati va mijozlar tajribasini shakllantirishda muhim rol o'ynamoqda. Sayohatchilar o'z tajribalarini baham ko'rish, xizmatlarni baholash va boshqa foydalanuvchilarga tavsiyalar berish uchun ijtimoiy platformalardan foydalanadilar. Bu esa biznes egalariga o'z xizmatlarini yaxshilash va mijozlarga mos takliflarni yaratish imkonini beradi.

Ijtimoiy tarmoqlarning turizmda roli ijtimoiy platformalar sayohatni rejalashtirish, mehmonxona tanlash va xizmatlar haqida xabardor bo'lish jarayonida asosiy axborot manbalaridan biri hisoblanadi.

Instagram, Facebook, TikTok kabi ijtimoiy platformalar- sayohatchilar diqqatga sazovor joylar va xizmatlar haqida foto va video materiallar joylashtiradilar hamda sayohat vloglari va tavsiyaviy videolar orqali foydalanuvchilar real tajribalar bilan tanishadilar. Sharhlar va reyting tizimlari yangi mijozlarga xizmat sifati haqida aniq tasavvur beradi. Ijtimoiy tarmoqlarda mijozlarning fikr-mulohazalari kompaniyalarning obro'siga bevosita ta'sir qiladi. Salbiy sharhlar kompaniyaning imidjiga ta'sir qilishi mumkin, shuning uchun ularni to'g'ri boshqarish muhimdir.

AI texnologiyalari ijtimoiy tarmoqlardagi mijozlarning fikr-mulohazalarini tahlil qilishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda Ijtimoiy tarmoqlar va mijozlarning fikr-mulohazalari turizm sanoatida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Kompaniyalar ijtimoiy tarmoqlar orqali mijozlar bilan aloqa o'rnatib, xizmat sifatini yaxshilash va brend obro'sini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Kelajakda sun'iy intellekt va big data texnologiyalari ushbu jarayonni yanada takomillashtirishi kutilmoqda.

Xulosa: Bugungi kunda texnologiyalar turizm biznesining yuklanishini yangilanishda muhim omil sifatida namoyon bo'lib, xavfsizlik tekshiruv sifatini, operatsion jarayon va jarayonni yaxshilashga yordam beradi. Sun'iy intellekt, raqamli to'lov tizimlari, virtual va internetlangan reallik blokcheyn texnologiyalari hamda ma'lumotlar analitikasi katta turizmni yangicha ishlab chiqarishni shakllantirmoqda. Masalan, onlayn bronlash tizimlari va aqlli algoritmlar sayohatchilarga qulay va tezkor ko'rsatishga yordam beradi. Virtual reallik texnologiyalari esa sayyohlarga sayohat oldidan diqqatga sazovor joylar bilan oldindan tanishish orqali yaratmoqda.

Bu resurslarni to'lov tizimlari sayohatchilar uchun qulaylik yaratish, naqd pulsiz hisob-kitob qilish imkonini beradi, esa tranzaksiyalarni saqlashni saqlash. Blokcheyn texnologiyalari esa turistik faoliyatda faollikni ta'minlab, firibgarlik harakatlarini saqlashga xizmat qilmoqda. Turizmدا innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish ishlab chiqarish o'z operatsiyasini ishga tushirish, ishlab chiqarishga moslashtirishni taklif qilish va global foydalanishbardoshlikni tiklash mumkin.

Xulosa qilib, texnologik innovatsiyalar turizm biznesining rivojlanishiga kuchli turtki berib, uni qo'llab-quvvatlashni ta'minlashga xizmat qiladi. Kelajakdagi raqamli transformatsiyani jadallashtirish, IT-texnologiyalarni chuqurroq integratsiya qilish va innovatsion sohalardan keng eksport turizmning yanada jadal rivojlanishiga zamin rivojlanishi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Buhalis, D. va Amaranggana, A. (2015). Xizmatlarni shaxsiylashtirish orqali sayyohlik tajribasini oshiruvchi aqlli turizm yo'nalishlari. Turizmda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari 2015 yilda (377-389-betlar). Springer, Cham.
2. Gretzel, U., Reino, S., Kopera, S. va Koo, C. (2015). Aqlli turizm muammolari. Turizm jurnali, 16(1), 41-48.
3. Abdurahimov .S.N., Xolsaidova D, 2024 The role of innovative technology in the field of tourism. [Multidisciplinary Journal of Science and Technology](#) 347 b
4. Xiang, Z. va Fesenmaier, DR (2017). Katta ma'lumotlar tahlili, turizm dizayni va aqlli turizm . Journal of Destination Marketing & Management, 6(2), 60-62.

YASHIL IQTISODIYOT VA AI: BARQAROR RIVOJLANISH YO'LIDA HRM INTEGRATSIYASI

G'ulomqodirova Ma'mura

Qo'qon universiteti o'qituvchisi

E-mail: mamurakokanduniversity@gmail.com

Annotatsiya: Bugungi kunda global iqtisodiyot va ekologik muvozanat o'rtasidagi munosabatlar tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun resurslardan samarali foydalanish va atrof-muhitga zarar yetkazmaslikka qaratilgan yondashuv sifatida, dunyo bo'ylab strategik ahamiyat kasb etmoqda. Shuningdek, sun'iy intellekt (AI) texnologiyalari bugungi kunda inqilobiy o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda, bu esa iqtisodiy jarayonlarni optimallashtirish va ekologik barqarorlikni qo'llab-quvvatlashda yangi imkoniyatlar ochmoqda. Yashil iqtisodiyot va AI ning inson resurslarini boshqarish (HRM) bilan integratsiyasini ko'rib chiqishimiz ahamiyatlidir. Maqsadimiz esa – AI vositalarini HRM ga joriy etish orqali tashkilotlarda barqarorlikni qanday qo'llab-quvvatlash va xodimlarning tabiatni asrash, ekologik ongli ish tarzini qanday shakllantirish mumkinligini tahlil qilishdir. Ushbu